

Så här går vi vidare inom riskområdet

Personer med funktionsnedsättning riskerar att utsättas för brister i boendemiljö och omsorg

IVO kommer under 2018-2019 att genomföra tillsyner inom grupp- och servicebostäder för personer med funktionsnedsättning inom bostad med särskild service enligt 9§9, LSS. I IVO:s riskanalys har det visats sig att denna grupp riskerar att utsättas för brister i sin boendemiljö och omsorg.

Precisering av målgrupp

Bostad med särskild service för vuxna prioriteras eftersom att uppföljningar inom funktionshinderområdet påvisade att de flesta lex Sarah-anmälningarna inom funktionshinderområdet till IVO berör felaktigt utförd insats och brister i bemötande på bostäder med särskild service enligt 9§9 LSS. Ytterligare kommer många anmälningar från privatpersoner in till IVO inom funktionshinderområdet. Dessa berör brister i omsorg och omvårdnad.

LSS är en rättighetslag som ska *garantera* den enskilde goda levnadsvillkor, till skillnad från socialtjänstlagen som anger att den enskilde ska *tillförsäkras skälig* levnadsnivå. LSS är tänkt att garantera att viss verksamhet förekommer i hela landet och att verksamheten håller en viss standard. Bristerna som framkommer i myndighetens uppföljningar och omvärldsanalyser pekar på att det finns landsomfattande problematik inom nämnda bostäder.

Bostad med särskild service för vuxna ökar, sedan 2007 har antalet personer med insatsen ökat med 25 procent. Näst efter daglig verksamhet är bostad med särskild service för vuxna den största insatsen enligt LSS. I oktober 2016 hade 27 000 personer insatsen (enligt Socialstyrelsen (2018), Lägesrapport, Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, s.54). Det är vidare en utsatt grupp som kan ha svårt att föra sin egen talan eller tillvarata sina egna intressen.

Precisering av riskområdet

Tillsynen kommer att utgå från de brister som brukare möter i sin boendemiljö och omsorg. Orsaken till att dessa brister existerar och är återkommande kommer vidare att analyseras genom att granska hur kommunerna arbetar med det systematiska kvalitetsarbetet.

Identifierade brister/risker:

- Den enskildes möjlighet att vara delaktig, ha inflytande samt medbestämmande.
- Bristande stöd. Exempel frånvaro av eller olämpligt bemötande från personalen samt bristande hjälp med att göra sig förstådd och förstå andra.

- Bristande möjligheter till social samvaro. Både den fysiska miljön inom och utanför boendet, men också sådant som aktiviteter och internetuppkoppling.
- Förekomst av tvångs- och begränsningsåtgärder och övergrepp.
- Otillgänglig hälso- och sjukvård och bristande samverkan.

Målet är att tillsynerna bidrar till att ansvariga för verksamheterna systematiskt använder kvalitetsarbetet för att förbättra boendemiljön och omsorgen så att brukarna tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Val av metod

Utgångspunkten i tillsynen är brukaren. Det innebär att orsakerna till de brister som brukaren erfar i sin boendemiljö och omsorg kommer att analyseras på olika nivåer (se nedan) utifrån en systemisk teoretisk grund (Gregory Bateson; Humberto Maturana).

- ⊗ Micronivå
Verksamheten där mötet med brukaren sker
- ⊗ Mesonivå
Förvaltning/beställare
- ⊗ Macronivå
Politisk nivå
Nationella initiativ

Metoden lämpar sig när det finns återkommande brister i en verksamhet samt när det finns indikationer på att orsakerna till identifierade brister finns utanför omsorgsverksamheten. Metoden skapar även förutsättningar för dialog och återföring på flera nivåer i omsorgssystemet, från brukare upp till ytterst ansvariga, för att stödja verksamhetsutveckling.

IVO kommer att granska det systematiska förbättringsarbetet generellt men även hur det utövas inom följande områden: processer och rutiner, kompetens och resurser, struktur för samverkan samt inom värdegrund och kultur. Under 2019 genomförs tillsyner och under 2020 planeras uppföljning av dessa.

Involvering av brukare och närstående

Förstudie: För att fånga in det som är väsentligt för brukare och säkerställa relevansen i det som ska granskas har brukares erfarenheter och åsikter tillvaratas genom dialog med brukarorganisationer. Intervjuer med brukare och enkätfrågor till företrädare har även genomförts i en pilot tillsyn. Detta tillvägagångsätt har medfört att IVO haft möjlighet att anpassa den kommande tillsynen och öka träffsäkerheten och relevansen för brukare.

Tillsyner: Vid kommande tillsyner under 2019 kommer intervjuer med brukare och åsikter från företrädare att inhämtas vid samtliga verksamheter som kommer att ingå i tillsynerna för att fånga hur det fungerar i praktiken. De områden som bl.a. undersöks är brukarnas möjligheter till inflytande, delaktighet och självbestämmande, samt om stödet som erbjuds upplevs vara av god kvalitet. Vidare kontrolleras om det finns möjligheter till social samvaro och en fungerande samverkan kring brukaren.